

El Museu Diocesà i Comarcal de Solsona (6)

per ROSA SERRA i ROTÉS

La pintura mural pre-romànica i la mural i sobre taula romàniques de la nostra comarca, conservades al Museu Diocesà i Comarcal de Solsona, constitueixen un dels llegats més valuosos del patrimoni del Museu i de tot Catalunya, tant per la qualitat tècnica i artística d'algunes de les pintures, com per la gran originalitat temàtica que presenten. I és que totes les pintures, tant murals com sobre taula d'aquests períodes esmentats, que es troben avui en aquest Museu procedeixen del Berguedà. Aquestes són:

—Pintures murals pre-romàniques de Sant Quirze de Pedret (L'Orant i el Cavaller de la Creu).

—Pintures murals romàniques de sant Quirze de Pedret (decoració de la capçalera de l'absis central, amb el tema de l'Apocalipsi). Les pintures de les absidioles es conserven al Museu d'Art Romànic de Catalunya de Barcelona; recordem que la catedràtica Betty Al-Hamdani, professora a la Universitat de Londres i especialista en l'iconografia de Pedret, en fa l'estudi iconogràfic en aquest mateix número.

—Pintures murals de Sant Vicenç de Rus (decoració de l'absis), l'última gran adquisició del Museu després de la troballa i excel·lent restauració per part de la Diputació de Barcelona.

—Pintures murals romàniques de Sant Pau de Casserres (conjunt sepulcral), que alguns autors consideren del primer gòtic. Amb l'obertura de les noves sales del Museu de Solsona, que s'inauguraran molt aviat, el conjunt de

Casserres serà traslladat a la nova Sala Gòtica del Museu. A l'església de St. Pau es conserva un petit fragment de pintura (dimoni de la Psicostasi) descobert arran de l'última actuació en aquesta església.

—Pintura romànica sobre fusta: laterals d'altar de Sant Andreu de Sagàs. El frontal es conserva al Museu Episcopal de Vic (vègeu *L'Erol* núm. 21, Tardor 1987, pàgs. 45-47).

—Pintura sobre fusta: frontal de Sant Jaume de Frontanyà, considerat per alguns autors com a pintura del primer gòtic.

La importància d'aquest patrimoni fa necessari dedicar-hi una atenció especial completant la simple ressenya dels materials amb la bibliografia més important sobre el tema. Cal començar, doncs, amb les importants pintures pre-romàniques de Sant Quirze de Pedret:

—**Pintures murals pre-romàniques de Sant Quirze de Pedret.**

(Núm. 1 i 2 Inventari)

Cronologia: Segona meitat del s. X.

Ingrés al Museu: 1940. Les Pintures foren descobertes a l'església de Pedret l'any 1939, sota les pintures romàniques.

MUSEU DIOCESÀ I COMARCAL DE SOLSONA

Sant Jaume de Frontanyà. Retaule (S.XIII): "Quatre deixebles de sant Jaume porten a una barca les despulles de l'Apòstol, que havien recollit després del seu martiri, l'any 45, a Jerusalem. La barca, deixada a la deriva, anà a parar a Galícia". (Llegenda Daurada).

Sant Jaume de Frontanyà: Retaule (S.XIII): "Un pelegrí, desesperat per haver perdut la bossa dels diners, dorm. Somnia que sant Jaume baixa del cel per a portar-li uns pans. Al despertar-se troba un pa al costat de la pedra que li servia de coixí. Menja, beu, i no té necessitat d'altre aliment en tot el viatge." (Llegenda Daurada).

Decoraven el mur de tramuntana de la nau central.

—L'Orant: (fragment de 135 cm d'alt x 122 cm d'ample). Aquest fragment presenta un personatge barbut, amb els braços estesos i vestit amb llarga túnica, situat dins un cercle que té un ocell amb les ales obertes a la part superior.

Estilísticament es tracta d'una pintura primitiva i rudimentària, amb desproporcions evidents en tractar l'Orant i l'ocell; la gamma cromàtica es redueix a blanc, negre, vermell i blau. Sembla ser que podria tractar-se d'un pintor local que va copiar el model de fonts manuscrites. (A les fonts manuscrites del monestir de Ripoll es troben els mateixos temes i colors, i també s'han trobat paral·lelismes amb les miniatures de la "Biblia de Rodès" del s. XI).

Iconogràficament el tema s'ha identificat amb el tema clàssic (grec, romà i paleocristià) de l'Orant pel que fa a la figura humana amb els braços oberts, l'ocell com un paó, símbol de la immortalitat, i el cercle amb la corona de glòria. Els tres elements interrelacionats representarien la imatge del just que demana a Déu ésser admès a la seva presència; aquest just és acompanyat per l'au paradisiàca, el paó, símbol de la immortalitat promesa. (X. Sitjes).

—El Cavaller i la Creu: El cavaller armat està inscrit dins una creu amb un cercle central; dins el mateix cercle hi ha un ocell que picoteja raïm amb un de més petit sobre l'esquena, també una creu, una figura humana petita i un gos.

Al costat esquerre de la creu hi ha un home barbut, amb un llibre a les mans i a la dreta del cercle un home nu agenollat sostenint un bastó.

Correspon al mateix artista del fragment anterior per la qual cosa les característiques estilístiques i cromàtiques són les mateixes.

Iconogràficament aquest fragment és d'una gran complexitat d'interpretació atesa la gran quantitat d'elements simbòlics (alguns d'ells, com el paó i el cercle, ja comentats anteriorment). El paó menja raïm, símbol del fruit de la Redempció, que surt de la creu que té el cavaller sobre el cap. L'home que ha sabut vèncer les temptacions i els pecats de la vida terrenal, en tots els seus estadis, estaria representat dins el cercle de la Creu (el Paradís pels salvats i redimits). Fora del cercle la figura negra identificada amb un eclesiàstic que prepara els homes al camí de la Salvació (la creu) i la immortalitat (el cercle) i els condemnats (figura nua) a l'esquerra.

BIBLIOGRAFIA:

Aquesta àmplia relació de publicacions permetrà donar el just valor a les pintures que tan breument hem ressenyat.

MUNS, F; *Sant Quirze de Pedret*, Certamen Catalanista de la Joventut Catòlica de Barcelona, 1887.

PUIGGARÍ i LLOBET, Josep; *Pintures Murals de Pedret*, a "L'Avenc", núm. 1, Barcelona, 25 de juliol de 1889.

MILLER, Dc.; *The romanesque mural painting of Pedret*, "Parmasus L", 1929.

GUDIOL i RICART, Josep; *Pedret*, a "Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya", XLVII. 1937, pàgs. 103-113.

POST, Chandler Rathfon; *A History of Spanish Painting*, vols. I-IX. Cambridge, vol. II, 1941, pàgs. 537-539.

LLORENS i SOLÉ, Antoni; *Musaeum Archeologicum Diocesanum de Solsona*, "Memorias de los Museos Arqueológicos", V, 1944.

COOK, Walter William Spencer i GUDIOL RICART, Josep; *Pintura e Imagineria romànica*, "Ars Hispaniae", vol. VI, Madrid 1950, pàgs. 25-26.

GUDIOL RICART, Josep, ALCOLEA, S., CIRLOT, S.; *Historia de la Pintura en Cataluña*, Madrid, 1956, pàgs. 15-16.

COOK, Walter William Spencer; *La pintura mural romànica en Cataluña*, Col. Arte y Artistas, CSIC, Madrid, 1956, pàg. 13.

AINAUD i DE LASARTE, Joan; *Pinturas Románicas*, 1, Col. Unesco de Arte Mundial, 7, París, 1957, pàgs. 88.

Pinturas españolas Románicas, Barcelona, 1962, pàgs. 13.

Exposición de Pintura Catalana, Casón del Buen Retiro, Madrid, 1962, pàgs. 10.

AL-HAMDANI, B.; *Los frescos y el ábside principal de Sant Quirze de Pedret*, "Anuario de Estudios Medievales", VIII, 1972-1973.

BARRAL i ALTET, Xavier; *Peinture Murale Romaine et Peinture Murale Medievale en Catalogne avant l'an mil*, a "Les Cahiers de Saint Michel de Cuixà", núm. 5, 1974.

GUDIOL i RICART, Josep, REGLÀ, J., VILA i VALENTÍ, J.; *Cataluña I*, Colección Tierras de España, Madrid, 1974, pàgs. 66.

SITJES MOLINS, Xavier; *Les esglésies preromàniques del Bages, Berguedà i Cardener*, Manresa, 1977.

VIGUÉ, Jordi i BASTARDES, Albert; *El Berguedà*, Monuments de la Catalunya Romànica, 1, Artstudi Edicions, Barcelona, 1978, pàgs. 189-190.

YARZA LUACES, Joaquín; *Arte y Arquitectura en España, 500-1250*, Madrid 1979, pàgs. 108.

SUREDA i PONS, Joan; *La Pintura Romànica a Catalunya*, Alianza-Forma, Barcelona, 1982.

ROGER i GIBERT, Roser; *Pintures Preromàniques de Sant Quirze de Pedret*, a "Catalunya Romànica. Vol. XII. El Berguedà", Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1985, pàgs. 216-218.

Fragments de la Decoració Mural Preromànica de Sant Quirze de Pedret, a "Catalunya Romànica. Vol. XXII. Museu Episcopal de Vic, Museu Diocesà i Comarcal de Solsona", Fundació Enciclopèdia Catalana, Barcelona, 1986, pàgs. 384-350.